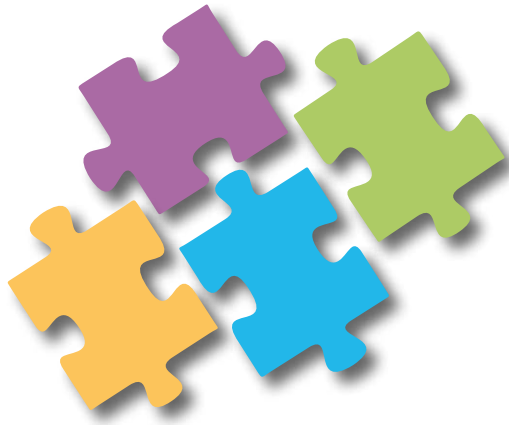

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การสังเคราะห์องค์ความรู้
กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบ
ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากเอมเดล)

เอกสารสำหรับผู้บริหาร

การสังเคราะห์องค์ความรู้
กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบ
ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ขานพูนนาโกมเดล)

สมปอง ใจดีเฉย วราลักษณ์ อ้อยชัยศรี และพิมพ์ขยา ธนะโชติชูติวัฒน์

สิ่งพิมพ์ลำดับที่	1/2556
พิมพ์ครั้งที่ 4	สิงหาคม 2560
จำนวนพิมพ์	1,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) เลขที่ 69 ชั้น 16-17 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (CMMU) ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 0 2644 9900 โทรสาร 0 2644 4901-2 เว็บไซต์ www.moralcenter.or.th dl.moralcenter.or.th
ผู้พิมพ์	บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด 90/6 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 34/2 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทรศัพท์ 0 2424 3249 โทรสาร 0 2424 3252

คำนำ

การดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม”(บางมูลนากโมเดล)นั้น เกิดจากความร่วมมือระหว่าง ศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาكم จังหวัดพิจิตร โดยมีเป้าหมายสำคัญคือทำให้เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการนำคุณธรรมมาปฏิบัติเป็นจริยธรรมประจำตน เกิดการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ศูนย์คุณธรรม และองค์การภาคี ได้เผยแพร่ผลจากการดำเนินงานดังกล่าวผ่านสื่อสารสนเทศ และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการขยายผลในวงกว้างต่อสถานศึกษา หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจความสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมความดีในสถานศึกษา รวมถึงเข้าใจแนวทางในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนต่างๆ ของประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ดีในสังคมได้อย่างยั่งยืน

หนังสือบทสรุปสำหรับผู้บริหารฯ ฉบับนี้ เป็นผลผลิตหนึ่งในโครงการศึกษาวิจัย “การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม” มีเนื้อหาประกอบด้วย การสังเคราะห์ภาพรวมของโครงการฯ การจัดกิจกรรมเสริมหนุนและปฏิบัติการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) การสังเคราะห์กระบวนการ และการประเมินผลการดำเนินงาน โดยใช้ CIPPI Model และแบบประเมินความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการ และตัวอย่างของการเรียนรู้ที่เกิดจากการดำเนินโครงการ

ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ 2 นี้ ศูนย์คุณธรรมขอขอบคุณอาจารย์สมปอง ใจดีเฉย และคณะวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการวิจัย ตลอดจนคณะที่ปรึกษา ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้บริหาร คณะครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคมทุกท่านที่ร่วมให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ โดยหวังว่าเนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้จะมีคุณค่าและคุณประโยชน์สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมความดีในสถานศึกษาต่อไป

คณะทำงาน

ศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน)

สารบัญ

ส่วนที่ 1	การสังเคราะห์ภาพรวมของโครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล)	10
ส่วนที่ 2	การจัดกิจกรรมเสริมหนุนการสร้างโรงเรียนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) และปฏิบัติการเสริมสร้างพลัง (Empowerment)	11
ส่วนที่ 3	การสังเคราะห์กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล)	13
ส่วนที่ 4	การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) ของโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิद्याคม โดยใช้ CIPPI Model และแบบประเมินความสำเร็จและ ความยั่งยืนของโครงการ	22
ส่วนที่ 5	ตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้	30

สารบัญตาราง

ตารางแสดงผลการประเมินโครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบ
ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล)
ของโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคมโดยใช้แบบสอบถาม CIPPI Model **23**

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ 1	โรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม	10
แผนภาพ 2	ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว	18
แผนภาพ 3	กระบวนการขับเคลื่อนสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรม	19
แผนภาพ 4	บางมูลนากโมเดล	20
แผนภาพ 5	กระบวนการขับเคลื่อนบางมูลนากโมเดล	21

โครงการวิจัยการสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นโครงการที่เกิดจากบันทึกข้อตกลงความร่วมมือของ 3 องค์กรภาคีเครือข่าย ได้แก่ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ศูนย์คุณธรรม และโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จังหวัดพิจิตร โดยมีเป้าหมายของโครงการคือสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) และส่งมอบหลักสูตร/กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับทางกระทรวงศึกษาธิการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ของประเทศไทยต่อไป

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร โดยทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Study) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ประกอบกับการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ (Documentary Study) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ตลอดจนจัดกิจกรรมเสริมหนุนและปฏิบัติการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนิเทศ กำกับ ติดตาม สร้างขวัญกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ภายใต้หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีโจทย์หรือคำถามการวิจัยในครั้งนี้คือ “ทำอย่างไร (How to) จึงจะทำให้โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคมเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล)”

สำหรับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้ คือ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ของกระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม

(บางมูลนากโมเดล) ประชากรที่ใช้ในโครงการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษา คณะครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จังหวัดพิจิตร รวมประชากรทั้งหมด 4,645 คน สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจะใช้ ตารางสำเร็จรูปของยามาเนที่มีค่าความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์(Yamane, 1976) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ 368 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรภายในโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จำนวน 11 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จำนวน 177 คน และกลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน พระ/นักบวชในศาสนาต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปในเขตบริการของโรงเรียน จำนวน 180 คน อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยเห็นว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มน้อยเกินไปและสามารถเก็บเพิ่มเติมได้อีก จึงได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม (เก็บข้อมูลจริง) ดังนี้ กลุ่มที่ 1 (110 คน) กลุ่มที่ 2 (1,080 คน) และกลุ่มที่ 3 (479 คน) ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 1,669 คน

วิธีการดำเนินงานวิจัย แบ่งเป็น 9 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

- (1) ศึกษาเอกสารข้อมูลของโครงการ สถานภาพด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม หลักสูตรที่ใช้ในการขับเคลื่อนสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของศูนย์คุณธรรม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ
- (2) กำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง กระบวนการ วิธีการวิจัย พัฒนาเกณฑ์และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการที่เหมาะสม
- (3) สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและผ่านการทดสอบการใช้งานและพัฒนา

ให้สมบูรณ์ เช่น แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก การสนทนากลุ่มย่อย แบบสังเกตการจัดกิจกรรมในพื้นที่จริง แบบประเมิน โครงการ (CIPPI Model, โดยที่แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 0.74 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.79) ซึ่งครอบคลุม ประเด็นบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ(Process) ผลผลิต (Product) และผลกระทบ (Impact) โดยมุ่งเน้นปัจจัยที่นำไปสู่ ความสำเร็จ/ล้มเหลวของโครงการตามเกณฑ์และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ พัฒนาขึ้น และแบบสอบถามเพื่อการประเมินความสำเร็จและความยั่งยืน ของโครงการ (ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.83 และ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.82)

(4) ติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนโครงการของโรงเรียนเป็น ระยะๆ ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ

(5) จัดกิจกรรมเสริมหนุนและปฏิบัติการเสริมสร้างพลังอย่าง ต่อเนื่องตลอดโครงการ

(6) ประเมินความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการ

(7) ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ/ล้มเหลว ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข

(8) สืบค้นและเผยแพร่กรณีตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้

(9) สังเคราะห์องค์ความรู้ของกระบวนการสร้างโรงเรียน ต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ และต่อยอดขยายผลต่อไป

งานวิจัยในครั้งนี้ **คณะผู้วิจัยทำหน้าที่ 3 ด้าน** กล่าวคือ (1) การจัด กิจกรรมเสริมหนุนและการเสริมสร้างพลัง/ขวัญและกำลังใจแก่ ผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานร่วมด้วย (2) การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้าน คุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) (3) การประเมินผลการดำเนิน โครงการของทางโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม นอกจากนี้ ยังได้ สังเคราะห์ภาพรวมของโครงการอีกด้วย ดังนี้

การสังเคราะห์ภาพรวมของโครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากเอบีเอส)

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า โครงการนี้มีจุดเริ่มต้นที่ดีโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการกำหนด ยุทธศาสตร์ของโครงการ ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาครู ยุทธศาสตร์พัฒนานักเรียน และยุทธศาสตร์ พัฒนาสภาพแวดล้อม ดังภาพข้างทำยนี้ โดยใช้กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม เป็นวงล้อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ได้แก่ การเสริมสร้างระเบียบวินัย การเสริมสร้างความคิด การส่งเสริมความ กตัญญูกตเวที การพัฒนาจริยธรรม การส่งเสริมจิตอาสา การพัฒนา โรงเรียนสีขาว และกระตุ้นให้เกิดคุณธรรมเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความพอเพียง (ระบบ 3-6-3) ตลอดจน ได้มีการกำหนดข้อตกลงซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของยุทธศาสตร์ ทั้ง 3 ด้าน ไว้ดังนี้ ผู้บริหารและครูจะต้องไม่เบียดเบียนเวลาราชการ ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากนักเรียนและโรงเรียน ตรงต่อเวลา รับผิดชอบ ในหน้าที่ มีจิตอาสา และประหยัดทรัพยากรของโรงเรียน ขณะที่นักเรียน จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ดำรง ชีวิตอย่างพอเพียง และมีจิตอาสา/จิตสำนึกสาธารณะ ส่วนสภาพแวดล้อม ของโรงเรียนต้องสะอาด ร่มรื่น สวยงาม รวมทั้งชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้วย

**การจัดกิจกรรมเสริมหนุนการสร้างโรงเรียนต้นแบบ
ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) และปฏิบัติการ
เสริมสร้างพลัง (Empowerment)**

คณะนักวิจัยได้ทำการพัฒนากิจกรรมเสริมหนุนยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน เพื่อให้การขับเคลื่อนสู่การเป็นบางมูลนากโมเดลประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังได้จัดกิจกรรมเสริมหนุนอย่างหลากหลายทั้งทางตรงและทางอ้อม และปฏิบัติการเสริมสร้างพลังให้กับผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง แกนนำ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพอจะสรุปกิจกรรมและปฏิบัติการเสริมหนุนโดยคณะผู้วิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ดังนี้

- (1) การอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่คณะครูเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม กระบวนการขับเคลื่อนสู่การเป็นบางมูลนากโมเดล และโครงการคุณธรรม
- (2) การอบรมเยาวชนแกนนำในหลักสูตรโครงการคุณธรรม
- (3) การเข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย
- (4) การเข้าร่วมจัดฐานการเรียนรู้ในค่ายลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์
- (5) การประชุมสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง
- (6) การจัดค่ายคุณธรรม : เด็กดี สร้างได้ สำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น ทั้งเด็กเก่ง ปานกลาง และเด็กอ่อน
- (7) การนำคณะครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไปสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการ ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาและวิธีการที่จะนำไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในระยะต่อไป ร่วมกันกำหนดอัตลักษณ์ของทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ และศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม

(8) การให้คำปรึกษาและเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรม
สัปดาห์คุณธรรมและงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 5

(9) การสื่อสารเชิงลึกภายในองค์กรและการเสริมสร้าง
ความเข้าใจแก่คณะครูและนักเรียน ทั้งแบบกลุ่มย่อยและรายบุคคล

(10) การพัฒนาการคิดเชิงระบบ

(11) การแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจกันภายในองค์กรและ
ระหว่างองค์กร

(12) การเสริมหนุน เชื่อมประสาน สร้างขวัญและกำลังใจแก่
ผู้ปฏิบัติงานทุกภาคส่วน

(13) การนิเทศ กำกับ และติดตามอย่างสม่ำเสมอ

(14) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบ
ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) ผู้สาธารณชน และ

(15) กระตุ้นจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นต้น

สำหรับกลยุทธ์และกระบวนการสำคัญที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมหนุน
และเสริมสร้างพลังแก่ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ
โครงการ คือ การกระตุ้นคิด และกระตุ้นจิตวิญญาณความเป็นครู
ให้ระลึกถึงบทบาทและหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ของครูในการสร้างและบ่มเพาะ
เยาวชนต้นกล้าแห่งความดีงามนั่นเอง ขณะเดียวกันก็ติดตามดูทางปัญญา
ให้กับนักเรียนแกนนำด้วยกิจกรรมหลากหลายรูปแบบและเหมาะสมกับ
เด็กเก่ง ปานกลาง และเด็กอ่อน โดยเฉพาะการพัฒนาการคิดเชิงระบบ
คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ การสื่อสารเชิงลึกภายในองค์กร การเพิ่ม
พื้นที่และโอกาสให้กับนักเรียนทุกคน (ยกเลิกระบบแพ้คัดออก ... ใช้ระบบ
Education for all) ด้วยการทำความดีอย่างมีปัญญา และการดึงพลังร่วม
จากทุกภาคส่วนโดยผ่านครู นักเรียน และผู้ปกครองแกนนำ

การสังเคราะห์กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากเอบเตล)

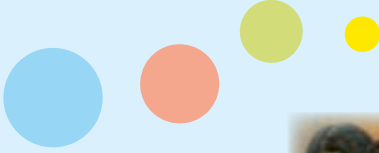
กระบวนการขับเคลื่อนสู่การเป็นบางมูลนากเอบเตลของโครงการนี้ ใช้**หลักสูตรของศูนย์คุณธรรม**เป็นหลัก เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน อาทิ หลักสูตรการบริหารสถานศึกษาอย่างมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม หลักสูตรผู้นำเยาวชนจิตอาสา หลักสูตรโครงการคุณธรรม และหลักสูตรการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมคุณธรรมความดี โดยใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนโครงการ ร่วมกับงานวินัยนักเรียน และกิจกรรม/โครงการด้านการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียน โดยขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนของกิจกรรมชุมนุมและกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งคณะครูได้ร่วมกันระดมความคิดและกำหนดให้มีแนวปฏิบัติดังนี้ 1 ห้องเรียน อาจารย์ที่ปรึกษา 2 คน และ 2 โครงการคุณธรรม (หากห้องเรียนในดैनักเรียนมีศักยภาพก็สามารถขับเคลื่อนโครงการได้มากกว่า 2 โครงการคุณธรรม)

อนึ่ง การใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น โครงการคุณธรรมมิได้เป็นตัวกลจักรที่ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง แต่โครงการคุณธรรมเป็นกลไกที่ช่วย**พัฒนาการคิด**ให้กับนักเรียน ซึ่งเมื่อนักเรียนคิดดี และคิดเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ (Systematic Thinking) นักเรียนก็จะก่อเกิดอาวุธทางปัญญาและก่อเกิดคุณธรรมจริยธรรมขึ้นภายในตัวเองตามมาในที่สุด ซึ่งโครงการคุณธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละห้องเรียนนั้นล้วนมาจากการร่วมคิดร่วมทำของนักเรียนเองตามที่ตนเองถนัด มีความชอบ ทำแล้วเกิดความสุข และได้เรียนรู้คุณธรรม/ความดี ความงามที่หลากหลายในระหว่างที่ตนเองปฏิบัติกิจกรรมโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้อำนวยความสะดวกในขณะปฏิบัติกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

โครงการคุณธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น จึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการสืบค้นปัญหาและหาสาเหตุของ ปัญหาต่างๆ แล้วหาวิธีการแก้ไข (ปัญหาที่ยากแก้) หรือการตั้งใจที่จะ ทำความดี (ความดีที่ยากทำ) ด้วยวิธีการที่หลากหลายและสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการคิดอย่างสร้างสรรค์และการคิดเชิงระบบ และร่วมกัน ลงมือทำจนกระทั่งก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่น่าภาคภูมิใจในที่สุด

นอกจากนี้ ภายใน 1 ห้องเรียน ยังสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมหลัก ทั้ง 6 ด้าน ได้ด้วยตัวเอง อันได้แก่ การเสริมสร้างระเบียบวินัย การเสริมสร้าง ความดี การส่งเสริมความกตัญญูกตเวที การพัฒนาจริยธรรม การส่งเสริม จิตอาสา และการพัฒนาโรงเรียนสีขาว ดังเช่น โครงการ Morality ทำดี 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้น ม.3/2 เป็นต้น สำหรับตัวอย่างโครงการ คุณธรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีจำนวนมากถึง 108 โครงการ (เฉลี่ย 2 โครงการ/ ห้อง) ซึ่งโครงการส่วนใหญ่มีความหลากหลายและสร้างสรรค์ อาทิเช่น

- (1) โครงการด้านการเสริมสร้างระเบียบวินัย ได้แก่ โครงการ
ไหว้สวยยิ้มใส และโครงการความดีนั้นทำได้ ... วินัยนั้นมั่นคง
- (2) โครงการด้านการใส่ใจเสริมสร้างความคิด ได้แก่ โครงการ
ร่วมด้วยช่วยกันทำความดี โครงการบ้านเด็กดี โครงการวาดมือสื่อใจ และ
โครงการกระปุกออมบุญ
- (3) โครงการด้านความกตัญญู ได้แก่ โครงการมารยาทดี
ศรีภูมิ และโครงการ ภ.ว. นี้ดี เพราะมีความกตัญญู
- (4) โครงการด้านความพร้อมมีจริยธรรม ได้แก่ โครงการ
Morality ทำดี 6 กิจกรรม

(5) โครงการงานด้านการน้อมนำจิตอาสา ได้แก่ โครงการปันรัก ...
ปันน้ำใจ โครงการแบ่งปัน รอยยิ้มให้น้อง โครงการร้อยด้วยรัก ถักด้วยใจ
มอบให้น้อง และโครงการจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์

(6) โครงการงานด้านการพัฒนาโรงเรียนสีขาว ได้แก่ โครงการ
เพื่อนช่วยเพื่อน โครงการ Non-Smoking School และโครงการพลังจิต
รักษ์โลก เป็นต้น

กระบวนการขับเคลื่อนสู่การเป็นบางมูลนากโมเดลนั้น มิได้ใช้
โครงการคุณธรรมเพียงอย่างเดียวเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเท่านั้น
แต่การขับเคลื่อนโครงการโดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 3 คือการพัฒนา
สภาพแวดล้อมนั้นยังต้องอาศัย**ครูและนักเรียนเป็นตัวช่วยที่สำคัญ** ดังนั้น
การพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมนี้
จึงต้องอาศัย**งานวิทยุนักเรียนและกิจกรรม/โครงการด้านการพัฒนา
จิตสำนึกสาธารณะของนักเรียน**ร่วมด้วย ในกรณีนี้ ทางโรงเรียน จึงได้
ผนวกและบูรณาการกิจกรรมของโครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้าน
คุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) เข้าไปกับงานประจำของโรงเรียน
ทั้ง 2 ด้านดังกล่าวอย่างผสมผสานและเป็นวิถีชีวิต ตั้งแต่ระดับผู้บริหาร
โรงเรียน รองผู้อำนวยการที่เกี่ยวข้อง หัวหน้า/ผู้ประสานงานโครงการ ฝ่าย
กิจกรรมพิเศษของโรงเรียน หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
ครูเวรประจำวัน ครูประจำชั้น ครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา ครูที่ปรึกษา
ชุมนุม คณะกรรมการนักเรียน หัวหน้าชั้น บุคลากรทางการศึกษา นักการ
ภารโรง รวมทั้งพ่อค้าแม่ค้าในโรงเรียน เป็นผลให้การดำเนินงานทั้ง 3
ยุทธศาสตร์ สอดรับกันได้เป็นอย่างดี

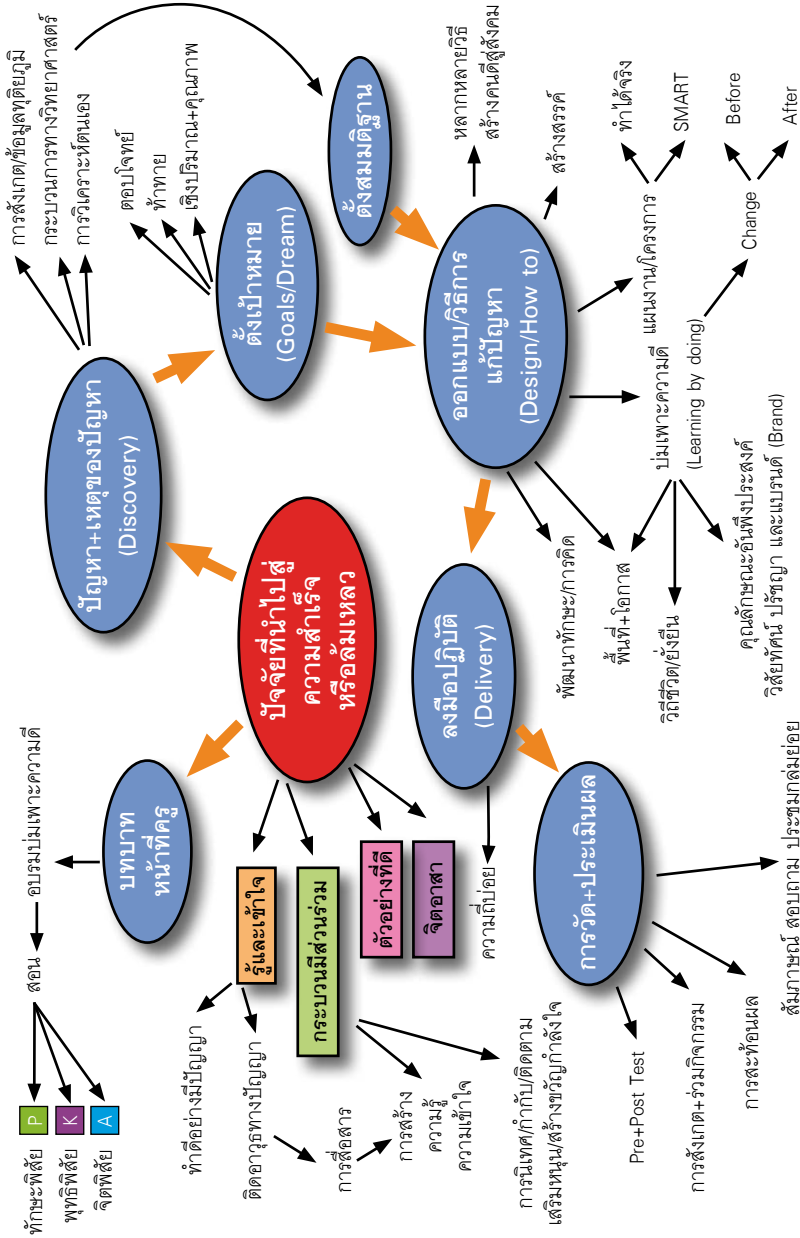

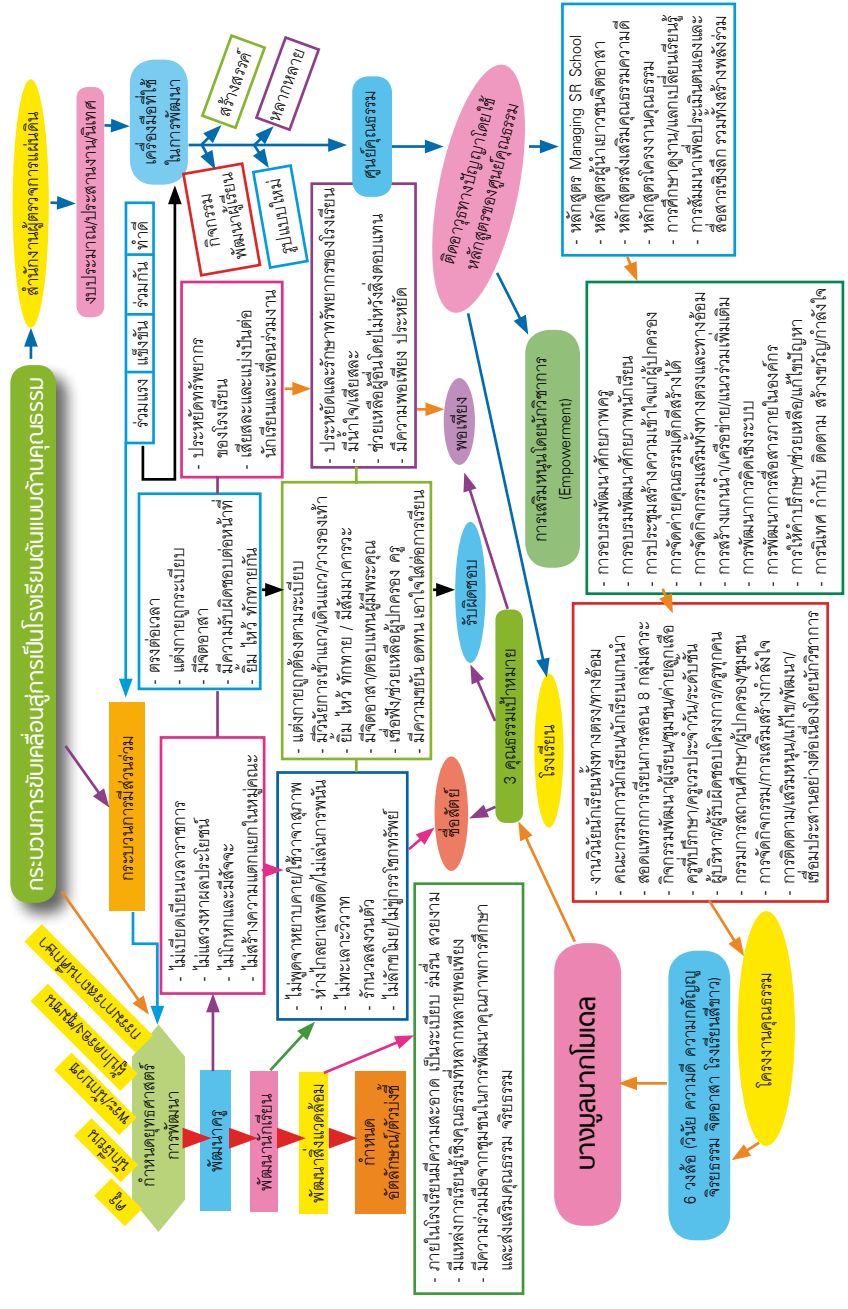
ยิ่งไปกว่านั้น อีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนสู่การเป็นบางมูลนากโมเดลที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้ปกครองจิตอาสาที่เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันอย่างเข้มแข็งกับทางโรงเรียนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนรวมทั้งสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาดูแล้วเปรียบเสมือนประหนึ่งว่าเป็นการคืนโรงเรียนให้ชุมชนนั่นเอง ดังนั้น จึงสามารถมองเห็นสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีจนกระทั่งกลายเป็นความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนและชุมชนในที่สุด

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ใช้และทำให้การสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) ครั้งนี้ประสบผลสำเร็จและมองเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งครู นักเรียน สภาพแวดล้อมและกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคมนอกจากการใช้หลักสูตรในการอบรมพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนของศูนย์คุณธรรมแล้ว อีกหน่วยงานหนึ่งก็คือสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินที่สนับสนุนทั้งงบประมาณในการจัดทำโครงการ ประสานงานภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งนิเทศและติดตามโดยตลอด

นอกจากนี้ **กิจกรรมการเสริมหนุนและปฏิบัติการเสริมสร้างพลังอย่างหลากหลายและต่อเนื่องทั้งทางตรงและทางอ้อม** (ทุกรูปแบบ) ตลอดจนการดำเนินโครงการจากคณะผู้วิจัยตั้งได้กล่าวแล้วข้างต้นกันนับว่าเป็นวิธีการ/กระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) ซึ่งเปรียบเสมือนว่ามีนักวิชาการจากภายนอก เข้ามาเป็นพี่เลี้ยง/กัลยาณมิตร (เพื่อนคู่คิดมิตรคู่ใจ) ที่คอยช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน/ผู้ปกครอง ทำให้การขับเคลื่อนไปสู่การเป็นบางมูลนากโมเดลสำเร็จได้ในระดับดี สำหรับกระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) สามารถสรุปได้ดังแผนภาพข้างทำยนี้

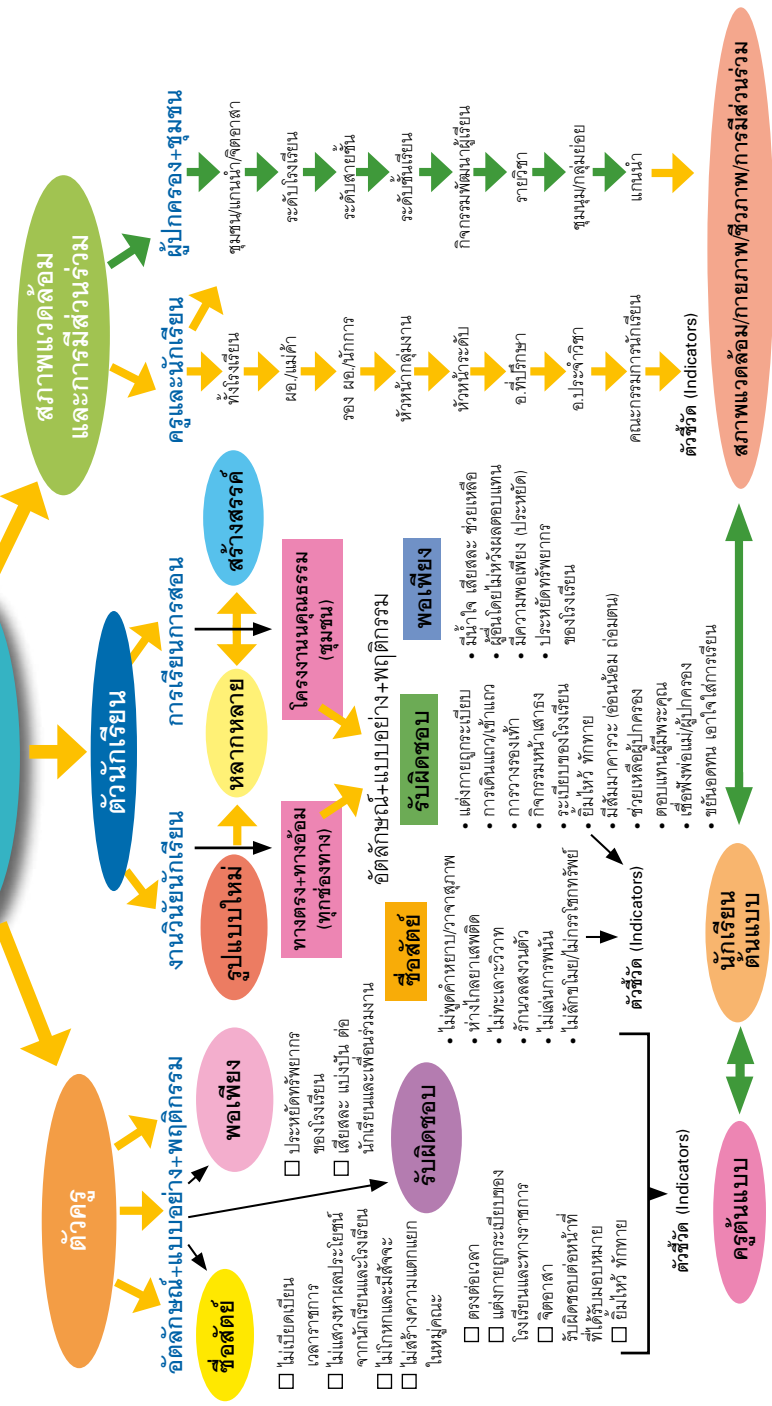
การสังเคราะห์ข้อมูลสู่ กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมวิชาชีพ

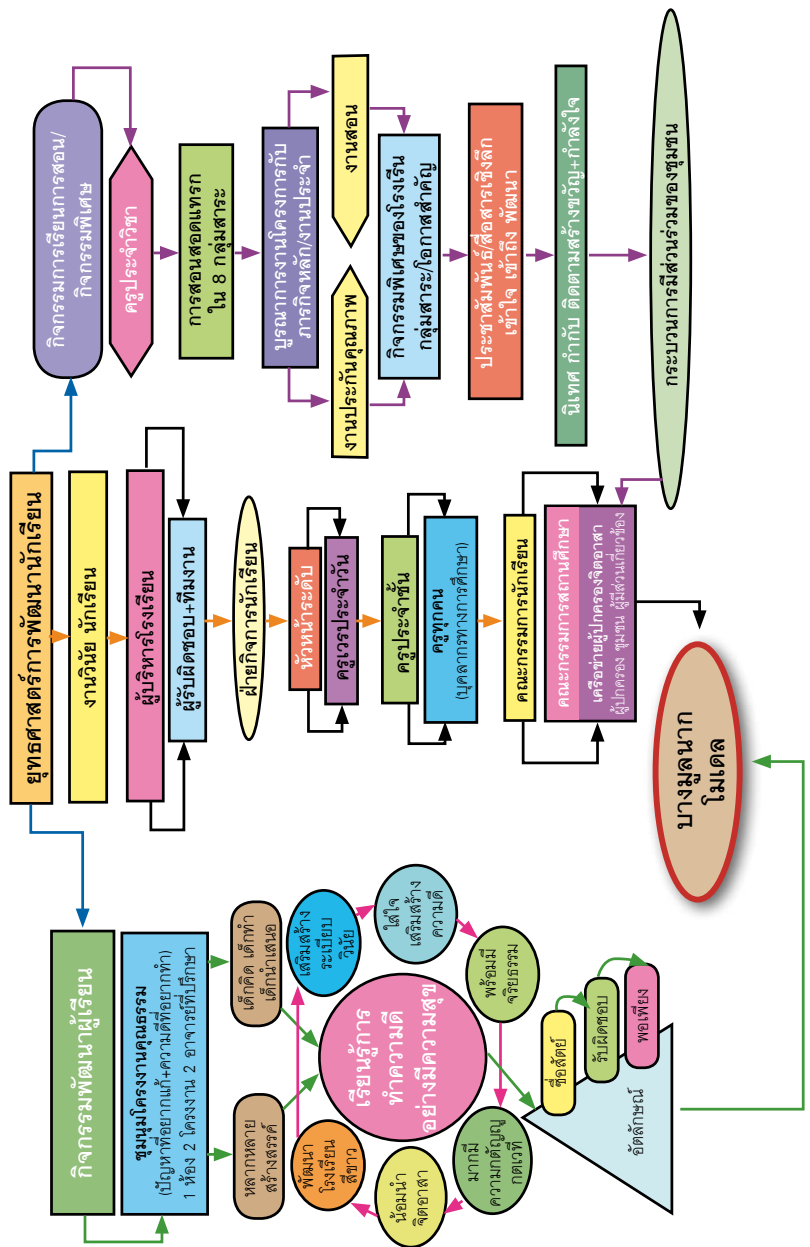

บางมูลนากอบโต

กระบวนการขับเคลื่อนบางมูลนากโมเดล

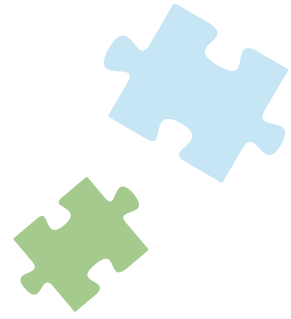
การสังเคราะห์องค์ความรู้ กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม

การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสร้างโรงเรียน
ต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล)
ของโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทย์าคม โดยใช้ CIPPI Model
และแบบประเมินความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการ

จากการเก็บข้อมูลโดยคณะนักวิจัยโดยใช้เครื่องมือและวิธีการ
ที่หลากหลายทั้งตรวจเอกสารรายงานการจัดกิจกรรม โครงการคุณธรรม
ของนักเรียน สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อย ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรม
และสังเกตการจัดกิจกรรมในพื้นที่จริงอย่างสม่ำเสมอ สามารถประเมิน
ผลการดำเนินงานโครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม
(บางมูลนากโมเดล) ของโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทย์าคมได้ตั้งตาราง
และแผนภูมิข้างท้ายนี้ กล่าวคือ จากผลการประเมิน 2 ครั้ง (ระยะที่ 1
และระยะที่ 2) โดยใช้แบบสอบถาม **CIPPI Model** กับกลุ่มตัวอย่างที่
ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ
โครงการมีการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะในด้านปัจจัยนำเข้า
กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ โดยเฉพาะด้านปัจจัยนำเข้าและ
กระบวนการมีการเปลี่ยนแปลงจากระดับค่อนข้างดีถึงดีเป็นระดับดีมาก
สำหรับผลการประเมินกระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบในระยะแรกนั้น
ได้ระดับคะแนนค่อนข้างดีเท่านั้น อาจเป็นเพราะอยู่ในช่วงเริ่มแรกของ
การดำเนินโครงการ ซึ่งอาจมีความเข้าใจที่ไขว่เขวกันอยู่บ้าง รวมทั้งการ
สื่อสารไม่ตรงกัน แต่ภายหลังจากที่คณะนักวิจัยเข้าไปพัฒนาด้วยความ
เป็นกัลยาณมิตรแล้ว ทำให้ผลการประเมินในครั้งที่ 2 นี้ ดีขึ้นเป็นอย่างมาก

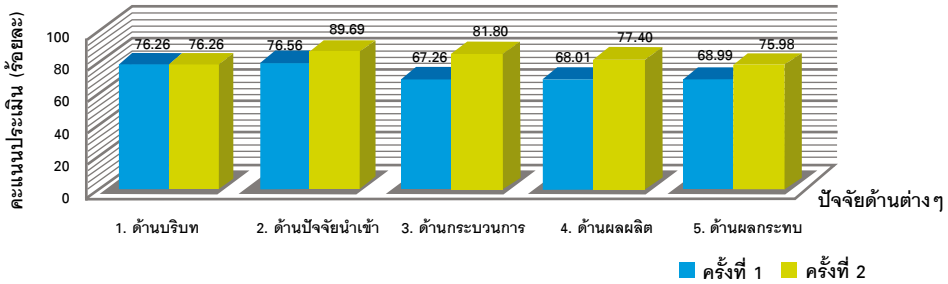

ตาราง แสดงผลการประเมินโครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบ
ด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนาก โมเดล) ของโรงเรียน
บางมูลนากภูมิวิทยาคม โดยใช้แบบสอบถาม CIPPI model

ปัจจัยด้านต่างๆ	คะแนนประเมิน (ร้อยละ) ระดับคุณภาพ			
	ครั้งที่ 1	ระดับ คุณภาพ	ครั้งที่ 2	ระดับ คุณภาพ
1. ด้านบริบท	76.26	ดี	76.26	ดี
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	76.56	ดี	83.69	ดีมาก
3. ด้านกระบวนการ	67.26	ค่อนข้างดี	81.80	ดีมาก
4. ด้านผลผลิต	68.01	ค่อนข้างดี	77.40	ดี
5. ด้านผลกระทบ	68.39	ค่อนข้างดี	75.38	ดี
สรุปภาพรวม	71.30	ดี	78.91	ดี

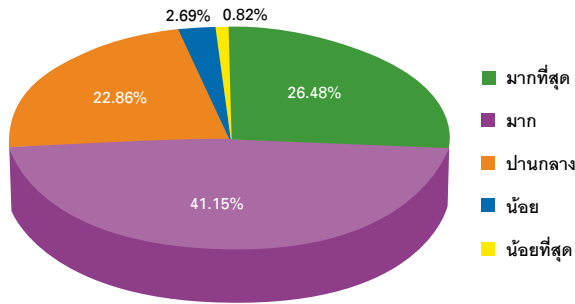

แผนภูมิแท่งแสดงการเปรียบเทียบผลการประเมิน
ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยใช้ CIPPI Model

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ติดตามผลเพื่อประเมินความสำเร็จและความต่อเนื่องยั่งยืนของโครงการอีกภายหลังเสร็จสิ้นสัญญาการวิจัย พบว่า การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของผู้บริหาร คณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครองจิตอาสา ยังคงเข้มแข็งเหมือนเดิม พัฒนาการทางด้านกระบวนการคิดและการทำโครงการ รวมทั้งร่องรอยหลักฐานการดำเนินงาน การสะท้อนผลการดำเนินงาน การเรียนรู้ความดีงามจากสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ การขยายผลไปสู่บุคคลกลุ่มบุคคล และองค์กรภายนอกมีมากขึ้น ตลอดจนความรู้ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และเสียงสะท้อนจากชุมชนและองค์กรภายนอกที่มีต่อโครงการนั้นอยู่ในระดับดี-ดีมาก นับว่าเป็นความสำเร็จของโครงการนี้ที่เดียว สำหรับผลการประเมินภาพความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการโดยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่มตัวอย่าง รวม 1,669 คน ปรากฏดังแผนภูมิข้างทำยนี้

แผนภูมิ แสดงผลการประเมินภาพความสำเร็จและความยั่งยืน
ของโครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล)

ในด้านภาพความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการ พบว่า ภายหลังจากดำเนินโครงการทั้งคุณครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการดำเนินโครงการ เช่น ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนทั้งมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน ในการดำเนินโครงการนี้ มาทำงานตรงเวลา ไม่เบียดเบียนเวลาราชการ มีจิตอาสา ประหยัดค่าใช้จ่ายทรัพยากรของโรงเรียน เป็นต้น ขณะที่นักเรียนเอง ก็มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ การเข้าแถวหน้าเสาธง การเข้าแถวซื้ออาหาร การเดินแถวเข้าโรงเรียนและกลับบ้าน การเดินแถวขณะเปลี่ยนชั้นเรียน การจัดวางรองเท้าให้เป็นระเบียบ การรักษาความสะอาดของห้องเรียนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มารยาทและกาลเทศะ ช่วยพ่อแม่/ผู้ปกครองทำงานบ้าน การลอกการบ้าน น้อยลง สัมพันธภาพของนักเรียนในโรงเรียนดีขึ้น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ลดลง นักเรียนมีจิตอาสา/จิตสาธารณะเพิ่มขึ้น เรียนรู้ความดีความงาม จากการทำโครงการคุณธรรม มีการขยายผลการดำเนินงานไปสู่บุคคล และหน่วยงานภายนอกในวงกว้าง ส่วนสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ก็สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการร่วมมือ
ร่วมใจกันของคณะครูและนักเรียน หรืออาจกล่าวได้ว่าผลการดำเนินงาน
โครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั่นเอง ซึ่งภาพความสำเร็จและความ
ยั่งยืนของโครงการนั้นเกิดขึ้นจากการทำงานในลักษณะการบูรณาการ
ทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานวินัยนักเรียน กิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์
การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะ **Bottom up** และเด็กร่วมคิด
ร่วมทำ ร่วมนำเสนอ และร่วมรับความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ โดยมี
ครูเป็นผู้เสริมหนุน อำนวยความสะดวก และเชื่อมประสาน

สำหรับปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ ได้แก่ การที่มี
ผู้นำและครูที่ดีทั้งในด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่าง ความมุ่งมั่น
และตั้งใจจริง ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความเสียสละและการ
มีจิตวิญญาณความเป็นครูโดยแท้ การพัฒนาปรับปรุงตนเองและวิธีการ
ทำงานให้มีประสิทธิภาพ การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง การเข้าถึง
กลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการนิเทศ กำกับ และติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ
ในขณะที่นักเรียนส่วนมากก็มีทุนทางสังคมและทุนทางปัญญาที่ดี
กล่าวคือ มีความมุ่งมั่นมานะพยายามที่จะร่วมเป็นฟันเฟือง/เครื่องจักร
ในการขับเคลื่อนโครงการนี้ ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาอุปสรรคในระหว่าง
การดำเนินงาน กิจกรรมและโครงการคุณธรรมของนักเรียนมีความหลากหลาย
และสร้างสรรค์ สร้างกระแสการทำความดีได้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน
อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะกิจกรรมด้านจิตอาสาและสาธารณะประโยชน์
จนกระทั่งเกิดการขยายผลความร่วมมือไปยังชุมชนและหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การมีคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้มแข็ง เครือข่าย
ผู้ปกครองจิตอาสา และพ่อค้าแม่ค้าในโรงเรียนเข้ามาร่วมผนึกกำลัง
เพื่อขับเคลื่อนบางมูลนากโมเดล รวมทั้งการสื่อสารเชิงลึก นิเทศ ติดตาม
ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษา ช่วยแก้ไขปัญห และจัดกิจกรรมเสริมโดยคณะ
ผู้วิจัยก็นับว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้โครงการนี้ขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จได้
อีกช่องทางหนึ่งด้วยเช่นกัน และปัจจัยภายนอกที่จะละเลยเสียมิได้ก็คือ

การสนับสนุนงบประมาณ หลักสูตร วิทยากร และการเชื่อมประสานจาก
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และศูนย์คุณธรรม รวมทั้งการเผยแพร่ภาพ
ความสำเร็จของโครงการผ่านสื่อแขนงต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะต่อโรงเรียนเพื่อการสร้างสรรค์และพัฒนาโครงการ ให้มีประสิทธิภาพ

(1) ควรมีการสื่อสารเชิงลึกหรือมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อ
สร้างความรู้ความเข้าใจ และสะท้อนผลการดำเนินงานภายในองค์กร
อย่างสม่ำเสมอ

(2) ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการด้วยวิธีการที่หลากหลาย
อันจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้พบเห็นร่วมทำความดีเพิ่มขึ้น และเป็นการสร้าง
กระแสการทำความดีได้ในวงกว้าง

(3) การทุ่มเท/เสียสละ/มีจิตอาสาของผู้บริหารและคณะครู จะส่งผล
ให้คณะครู นักเรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเชื่อถือ ศรัทธา พร้อมเข้าร่วม
ทำงานอย่างเต็มใจ และทำด้วยความสุข การดำเนินโครงการก็จะประสบผล
สำเร็จในที่สุด

(4) ควรเชื่อมโยงโครงการกับแผนงานของโรงเรียน โดยการชี้แจงถึง
ผลดีของการดำเนินงานโครงการนี้ต่อการนำไปใช้ในการประเมินคุณภาพ
ภายนอกรอบสามที่ผ่านมาต่อครู นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด
เพื่อให้เห็นข้อดีและลดกระแสความเข้าใจที่ผิด ๆ ต่อโครงการ

(5) ควรบูรณาการกิจกรรมของโครงการกับกิจกรรมปกติของ
โรงเรียนให้เป็นวิถีชีวิต เช่น งานวินัยนักเรียน แต่ในบางกิจกรรม เช่น
เพื่อนสอนเพื่อน พี่สอนน้อง ควรมีการขยายผลในชั้นเรียนอื่นๆ ในวิชา
เรียนอื่นๆ ให้เป็นวิถีหรือกิจกรรมหลักที่โดดเด่นของโรงเรียนได้ยิ่งดี

(6) การปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี นักเรียนต้องการครูที่มีความรู้
และเข้าใจในการทำโครงการคุณธรรม ครูที่ปรึกษาที่เอาใจใส่ ร่วมคิด
ร่วมทำ ช่วยแก้ปัญหาและคอยประสานงาน รวมทั้งให้กำลังใจแก่พวกเขา

เมื่อเกิดปัญหา ดังนั้น ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ก็คือได้ครูดีและเป็นตัวอย่างที่ดี

(7) ควรพัฒนากิจกรรมเสริมหนุนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งทั่วถึงทุกชั้นเรียน ความสำเร็จของโครงการนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ มีการกระตุ้น ย้ำ เติมเต็ม และติดต่อหาทางปัญญาให้เด็ก ๆ บ่อย ๆ ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องจัดกิจกรรมเสริมหนุนด้วยความถี่บ่อยและทั่วถึง

(8) ควรกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ความดีความงามระหว่าง การปฏิบัติโครงการ ครูที่ปรึกษาควรกระตุ้น และเน้นย้ำนักเรียนอยู่เสมอว่า ในระหว่างปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นแล้ว เด็ก ๆ ได้ความดีความงามอะไรบ้าง (ตอบคุณธรรมจากการทำกิจกรรมนั้น ๆ ได้)

(9) ควรเพิ่มการดึงพลังร่วมจากชุมชน โรงเรียนควรดึงพลังร่วม จากชุมชนให้มากกว่านี้ โดยควรมีการประชุมสัมพันธเชิงรุกเพิ่มขึ้น และ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยเฉพาะตัวบุคคล ให้เข้ามาร่วมกิจกรรมในโครงการให้มากขึ้น

(10) ควรสร้างเครือข่ายโรงเรียนเชิงคุณธรรมเพิ่มขึ้น โรงเรียน ควรหาเครือข่ายโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องในเขตจังหวัดพิจิตร หรือจังหวัด ใกล้เคียงให้มากขึ้น เพื่อเป็นแนวร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่เด็ก ๆ

(11) ควรเพิ่มการนิเทศ กำกับ ติดตาม ผู้รับผิดชอบโครงการ ต้องให้ความสำคัญกับโครงการ รู้และเข้าใจ มีจิตเสียสละ เป็นตัวอย่าง รวมทั้งนิเทศ กำกับ และติดตามอย่างสม่ำเสมอ จึงจะสร้างความน่าเชื่อถือ ให้กับบุคลากรในองค์กร และส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของ โครงการ

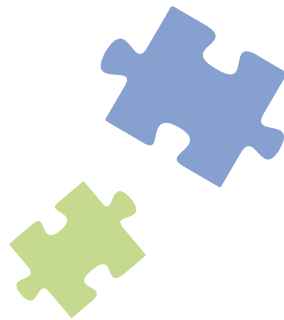

ข้อเสนอแนะต่อศูนย์คุณธรรมและสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อความยั่งยืนของโครงการ

คณะผู้วิจัยเห็นควรให้ทางศูนย์คุณธรรม สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการดำเนินโครงการนี้ไปอีกสักระยะหนึ่ง ทั้งในด้านงบประมาณ การพัฒนาครู นักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน อาทิเช่น การคิดเชิงระบบ การสื่อสารเชิงลึกภายในองค์กร การออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน การวิจัยในชั้นเรียน การถอด/สังเคราะห์องค์ความรู้จากโครงการคุณธรรม การเชื่อมโยงกิจกรรมที่นำไปสู่การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของโรงเรียน รวมทั้งการเสริมหนุนองค์ความรู้โดยทีมนักวิชาการที่มีคุณภาพและประสบการณ์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนของโครงการ และควรมีการต่อยอดขยายผลโครงการโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมไปยังโรงเรียนทุกระดับ/ทุกสังกัดและสถาบันการอุดมศึกษาทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยทำความร่วมมือกับองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมและแก้ไขพฤติกรรมเชิงลบของนักเรียนและนิสิตนักศึกษา ตลอดจนผลักดันให้เป็นนโยบาย ยุทธศาสตร์ และพันธกิจหลักขององค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป

ส่วนที่ 5

ตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากบางมูลนากโมเดลนั้น มีทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการคุณธรรม งานวินัยนักเรียน และกิจกรรมจิตอาสา ทั้งในรูปแบบที่อยากแก้และความดีที่อยากทำอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ ซึ่งในรายงานวิจัยฉบับนี้จะขอนำเสนอเพียงบางตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

(1) **คนเล็ก ... หัวใจใหญ่ (เด็กไทย ... หัวใจใฝ่ดี)** นอกจากความดีของเด็กๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติโครงการคุณธรรมแล้ว คณะผู้วิจัยยังพบกลุ่มเด็กดีสร้างได้หรืออาจจะเรียกว่า **คนเล็ก ... หัวใจใหญ่ ... หรือเด็กไทย ... หัวใจใฝ่ดี** ก็คงไม่ผิดโดยบังเอิญอีกด้วย กล่าวคือ ในช่วงที่คณะผู้วิจัยกำลังลงเก็บข้อมูลในพื้นที่จริงโดยไม่ได้นัดหมายกับทางโรงเรียนล่วงหน้ามาก่อน ท่ามกลางเปลวแดดที่ร้อนจ้าในช่วงพักกลางวัน พบว่ามีกลุ่มนักเรียนชั้น ม.1/7 จำนวน 3 คน (สามหนุ่ม สามมุม) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง (มีทั้งที่มาจากครอบครัวที่มีความพร้อมและครอบครัวที่จัดว่ายากจน) แต่พวกเขาทั้ง 3 คน ก็เป็นเพื่อนที่รักกันมาก (น้องป๊ก วัชรพงษ์ พูลสวัสดิ์, น้องเบสท์ นิตินุมิ แสง मुख และน้องไนต์ ปรเมศวร์ ยงยีน) เป็นกลุ่มนักเรียนที่มีจิตอาสาอันเปี่ยม

กล่าวคือ จะใช้เวลาว่างช่วงกลางวันในการเก็บและคัดแยกขวดพลาสติก ภายในโรงเรียนท่ามกลางแสงแดดที่ร้อนจ้า เพื่อนำขวดน้ำพลาสติกไปฝากธนาคารขยะของโรงเรียนไว้ เมื่อขายจะได้นำเงินไปซื้อโต๊ะเก้าอี้ให้ พี่ ๆ เพื่อน ๆ นักเรียนนั่งอ่านหนังสือ ทำการบ้าน รับประทานอาหาร และพักผ่อนกัน พฤติกรรมดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงการมีจิตสาธารณะของนักเรียน เหล่านี้ และปัจจุบันก็ได้มีการขยายเครือข่ายความดีเหล่านี้ไปยัง กลุ่มเพื่อนในห้องเดียวกันและเพื่อนต่างห้องให้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก นี่คือผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการที่เกิดขึ้นจริงและสัมผัสได้

(2) **โครงการ เด็กดี ... สร้างได้** ของนักเรียนชั้น ม. 3/2 นับว่าเป็นอีกหนึ่งโครงการคุณธรรมที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจไม่แพ้โครงการใดๆ และเป็นโครงการที่สามารถปฏิบัติได้ทั้งห้องเรียน (ทุกคนร่วมด้วยช่วยกัน) มีพลังกลุ่มที่เข้มแข็ง มีผู้นำผู้ตามที่ดี และปฏิบัติได้ต่อเนื่องตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2/2553 จนกระทั่งต่อเนื่องถึงภาคเรียนที่ 1/2554 ทำได้ครบทั้ง 6 วงล้อ ขับเคลื่อนกิจกรรม (Morality ทำดี 6 กิจกรรม) กิจกรรมไม่แยกส่วน เรียงร้อยไปด้วยกันกับการขับเคลื่อนกิจกรรมอื่นๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมวินัยนักเรียนและยุทธศาสตร์การพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยมีการพัฒนากระบวนการทำโครงการคุณธรรม สะท้อนผลการทำงานและประเมินผลการทำงานของห้องเรียนตนเองเป็นระยะๆ เก็บเกี่ยวความรู้และประสบการณ์จากการเข้าค่ายและฝึกอบรมโดยคณะผู้วิจัยได้เป็นอย่างดีและนำไปถ่ายทอด/ขยายผล รวมทั้งประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนโครงการคุณธรรมของห้องเรียนตนเองและดึงพลังร่วมจากเพื่อนร่วมห้องได้อย่างดีและประสบความสำเร็จในระดับที่ดีมาก สามารถใช้เป็นตัวอย่างได้ทั้งโรงเรียน หรืออาจกล่าวได้ว่า **“3/2 Model”** คือโมเดลย่อยๆ ของ “บางมูลนากโมเดล” ก็ว่าได้ สำหรับกิจกรรมที่โดดเด่นของนักเรียนห้องนี้ อาทิเช่น ไม่ลอกการบ้าน (ชื่อสัตย์) เด็กเก่งช่วยสอนเสริมให้กับเพื่อนที่ไม่เข้าใจบทเรียน โดยโครงการนี้เกิดประสิทธิภาพที่ดีได้ส่วนหนึ่งมาจากการมีแกนนำที่ดี (มีวิธีการพูดโน้มน้าวใจให้เพื่อนในห้องเห็นความสำคัญของการปฏิบัติที่ดี) สมาชิกในห้องที่ดี (มีความเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน) และมีครูที่ปรึกษาที่ดี ต่อเนื่องตั้งแต่เรียนอยู่ชั้น ม.2/2 (ภาคเรียนที่ 2/2553) ส่งผลให้กระบวนการจัดทำโครงการคุณธรรมดีไปด้วย พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ผลผลิต และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมาชิกภายใน ห้องนี้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นมาก

(3) โครงการจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ สำหรับโครงการคุณธรรมที่สามารถดึงพลังร่วมและขยายความร่วมมือไปยังหน่วยงานภายนอก โรงเรียนได้เป็นอย่างดีอีกโครงการหนึ่งก็คือ “โครงการจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์” เป็นโครงการที่เกิดจากกระบวนการคิดร่วมกันของเด็กนักเรียนชั้น ม.5/2 พวกเขาช่วยกันสำรวจ/สืบค้นบุคคลในชุมชนของแต่ละคนที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน แล้วนำข้อมูลของแต่ละคนไปสำรวจมาแนะนำและลงความเห็นด้วยวิธีการแบบประชาธิปไตย (เสียงข้างมาก) และได้ข้อตกลงร่วมกันว่า บุคคลที่พวกเขาจะต้องช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนคือ “คุณยายติ่ม” ซึ่งเป็นคนที่อพยพมาจากท้องถิ่นอื่นและมาอาศัยอยู่ที่อำเภอบางมูลนากแห่งนี้ โดยที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง อาศัยปลูกบ้านเป็นเพิงเล็ก ๆ ในที่ดินของผู้มีจิตเมตตา ดำรงชีวิตอยู่เพียงลำพัง ปัจจุบันตามบอดทั้ง 2 ข้าง มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก สำหรับวิธีการช่วยเหลือในเบื้องต้นนั้น พวกเขาตกลงกันว่าจะต้องรีบทำรั้วกันทางเดินริมตลิ่ง เพราะเกรงว่ายายติ่มจะตกน้ำไปขณะที่ลงไปตักน้ำ ดังนั้น พวกเขาจึงหาไม้ไผ่มาทำรั้วในเบื้องต้น ซึ่งไม้ไผ่เหล่านั้นก็ได้มาจากการบริจาคของผู้ปกครองนักเรียนที่มีจิตเสียสละ หลังจากได้ฟังเรื่องราวของยายติ่ม

จากปากของลูก รวมทั้งได้เสียสละเวลา มาช่วยทำรั้วให้อีกด้วย นอกจากนี้ น้องๆ นักเรียนยังได้แบ่งหน้าที่กันทำงานด้านอื่น ๆ อีกในระหว่างที่ลงไปช่วยเหลี่ยมายติ่ม เช่น ช่วยทำความสะอาดบ้าน ถางหญ้าบริเวณบ้าน พุดคุยให้คลายทุกข์ จัดเก็บที่นอน (ตามที่สมาชิกแต่ละคนจะถนัดทำอะไร) นับว่าเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ และเป็นการลงมือทำความดีที่น่าภาคภูมิใจของเด็ก ๆ เป็นอย่างยิ่ง เป็นความดีที่พวกเขาสัมผัสได้ด้วยตาและด้วยใจ เป็นความสุขที่พวกเขารับรู้ได้โดยทันทีทันใด การเสียเหงื่อในวันนี้ทำให้พวกเขารู้ว่า เด็ก ๆ หรือคนหนุ่มสาวอย่างพวกเขาก็มีพลังที่จะทำเรื่องดี ๆ ได้เช่นกัน จากจุดเริ่มต้นเหล่านี้ ทำให้เด็ก ๆ มีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนยายติ่มสม่ำเสมอ ถวายสารทุกข์สุขดิบ พุดคุยให้กำลังใจ รวมทั้งมีการดำเนินงานต่อ คือ พยายามจัดหาสิ่งของและระดมความช่วยเหลือไปให้ยายติ่ม ทั้งการตั้งกล่องรับบริจาค การเก็บขยะไปขาย การบอกเล่า/บอกต่อเรื่องราวของยายติ่มไปสู่ผู้ปกครองและขยายไปสู่เพื่อน ๆ ของผู้ปกครองตนเอง จนได้รับการบริจาควิทยุเพื่อให้ยายติ่มได้เปิดฟังคลายเหงา (เพราะอยู่คนเดียวในโลกมืด) และต่อมาก็ได้รับเงินบริจาคฉบับหมื่นบาทจากเพื่อน ๆ ของผู้ปกครองนักเรียน ทำให้ยายติ่มได้หลังคาบ้าน/ฝาบ้าน/พื้นบ้านและห้องนำหลังใหม่แทนของเดิมที่เก่าและผุพังแทบจะใช้งานไม่ได้

เด็ก ๆ บอกว่าเมื่อพวกเขาทำโครงการคุณธรรมนี้แล้ว มันเหมือนเป็นแว่นขยายให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าหน้าที่ อบต. และชาวบ้าน

เห็นความตั้งใจและเข้ามาช่วยเหลือ ร่วมมือกับพวกเขา ทำให้การปฏิบัติกิจกรรมดำเนินไปได้ดีขึ้น บ้างก็มาทำหน้าที่เป็นช่างช่วยซ่อม/ช่วยสร้าง บ้างก็ทำอาหารมาเลี้ยงกองกำลังจิตอาสาเหล่านี้ (ตามความถนัด) การมีจิตอาสาของพวกเขายังไม่หยุดเพียงแค่นี้ พวกเขาก้าวเดินต่อด้วยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งโรงพยาบาล/สถานพยาบาลให้เข้ามาช่วยตรวจสุขภาพของยายติ่ม อีกทั้งมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่อำเภอบางมูลนากให้ดูแลช่วยเหลือเรื่องเบี้ยยังชีพคนชราและคนพิการ (ยายติ่มไม่มีรายได้อะไร) พวกเขาบอกว่าเป็นงานที่ภาคภูมิใจ มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้ที่ยากลำบากด้วยจิตอาสา การทำงานของพวกเขาได้ทำให้เพื่อนๆ ต่างห้อง เข้ามาร่วมในคาราวานจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ด้วย พวกเขาได้เรียนรู้เรื่องการให้ที่ยิ่งใหญ่ การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ทำให้พวกเขามีความรับผิดชอบในหน้าที่ (แบ่งงานกันทำและรับผิดชอบในงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย) มีวินัยในตัวเอง (เมื่อจะไปปฏิบัติกิจกรรมภายนอกโรงเรียนก็รู้จักวางแผนว่า การบ้านในวิชาต่างๆ ต้องเสร็จเรียบร้อย) รู้จักบริหารจัดการเวลา มีความพอเพียง (ไม่จำเป็นต้องใช้วัสดุสิ้นเปลือง ใช้ไม้ไผ่ที่ปลูกขึ้นเอง ประดิษฐ์ชิ้นงานต่างๆ ขายเป็นระดมทุน ขอความอนุเคราะห์จากผู้ใหญ่ใจดีมาช่วยเหลือ) มีความซื่อสัตย์ (ไม่ใช้เงินบริจาคที่มีมูลค่าจำนวนมากมาซื้อของส่วนตัว บ้านทึกและซีแจงรายรับรายจ่ายด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้) ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สัมพันธภาพก่อเกิดและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นในหมู่เพื่อนฝูง ทำให้การเรียนของทุกคนดีขึ้น/คะแนนดีขึ้น เพราะช่วยกันเรียน ช่วยกันทำงานกลุ่ม ทำการบ้านด้วยกัน มีงานส่งเหมือนๆ กัน และปัจจุบันนี้ได้มีการขยายผลการทำความดีไปสู่กลุ่มผู้ป่วยในโรงพยาบาลบางมูลนาก อีกด้วย นอกจากนี้เพื่อนๆ ในกลุ่มก็มีเสียงเรียกร้องในทำนองเดียวกันว่า “เมื่อไร ... พวกเขาจะไปเยี่ยมยายติ่มกันอีก”

การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบ
ด้านคุณธรรมจริยธรรม

องค์กรภาคี

ศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน)
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จังหวัดพิจิตร

ที่ปรึกษา

นายปราโมทย์ โชติมงคล	อดีตประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน
นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์	กรรมการบริหารศูนย์คุณธรรม
นายเกษม นวมครุฑ	อดีตผู้อำนวยการ
	โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จังหวัดพิจิตร

คณะผู้วิจัย

นายสมปอง ใจดีเเฉย	นักวิจัยและหัวหน้าโครงการ
นางพิมพ์ขยา ธนะโชติชูติวัฒน์	นักวิจัย
นางสาววราลักษณ์ อ้อยชัยศรี	นักวิจัย

คณะทำงานศูนย์คุณธรรม

นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร

นายวรวิทย์ แสงเพ็ญ

นางสาวพนิดา สัตถาสาธุขนะ

นางวิไลวรรณ ถึกไทย

นางสาวศรวิไล นวลขาว

นางสาวกัญญา สุขประเสริฐ

นางสาวชนกกานต์ หอวรรณภากร

นางสาวกฤตินิภูรี ประสมพลอย

ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม

ผู้จัดการฝ่ายยุทธศาสตร์

หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและจัดการความรู้

หัวหน้ากลุ่มงานบริการสารสนเทศ

หัวหน้ากลุ่มงานบริหารทั่วไป

นักวิชาการ

นักวิชาการ

นักวิชาการ

คณะทำงานสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

นางผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ

นายกมลธรรม วาสบุญมา

นางสาวเรไร แยมสะอาด

นายสรารุช ตันยาลักษณ์

นางจันทร์สุดา นนทวงษ์

ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมมาตรฐานจริยธรรม

นักวิชาการอาวุโส

นักวิชาการ

นักวิชาการ

ผู้สนใจสืบค้นรายละเอียดรายงานการวิจัย ฉบับสมบูรณ์

ติดต่อได้ที่ศูนย์คุณธรรม หรือดาวน์โหลดได้ที่

www.moralcenter.or.th และ dl.moralcenter.or.th"

